

MAGDALENA JUSZCZAK

ORCID 0000-0002-7668-8011

Wyższa Szkoła Kadr Menedżerskich
w Koninie

FILM JAKO ILUSTRACJA RÓL SPOŁECZNYCH. OBRAZ MATKI W WYBRANYCH FILMACH ALFREDA HITCHCOCKA

ABSTRACT. Juszcak Magdalena, *Film jako ilustracja ról społecznych. Obraz matki w wybranych filmach Alfreda Hitchcocka* [Film as an Illustration of Social Roles. The Image of the Mother in Selected Films by Alfred Hitchcock]. *Studia Edukacyjne* no. 71, 2023, Poznań 2023, pp. 259-284. Adam Mickiewicz University Press. ISSN 1233-6688. Submitted: 14.11.2023. Accepted: 18.12.2023. DOI: 10.14746/se.2023.71.17

Popular culture texts, including films, can be an area of research reflection, e.g. in terms of social phenomena, interpersonal relations, and the interpretation of social roles. The article analyzes the content of selected films by Alfred Hitchcock. The aim of the study was to verify the presentation of the mother-child relationship and the role of the mother. For this purpose, research questions were posed: What image of the mother is presented in Alfred Hitchcock's films, what are the characteristics of the mother in Alfred Hitchcock's films, what are the similarities between the image of mother presented by Alfred Hitchcock and socially expected features, what are the differences between the mother's image presented by Alfred Hitchcock maternal image and socially expected traits? These have been developed to answer the above questions and have been verified. A thorough analysis led to conclusions which indicate that the role of the mother had pathological features; kind of pattern of negative traits that the film women took on crystallized. Based on the research, the author defined the role as a "Hitchcock mother type".

Key words: pedagogy of popular culture, popular culture, content analysis, social role, social pathology, social norm, role of mother, mother

Wstęp

Badania nad treścią filmów wpisują się w obszar zainteresowań nie tylko socjologii, psychologii, filmoznawstwa, ale również pedagogiki, w tym pedagogiki kultury popularnej. Analiza przekazów medialnych może wzbogacać tożsamość jednostek, pomagać odseparować się od narzuconych podczas

procesu socjalizacji ram interpretacyjnych, między innymi zjawisk, sytuacji, ról społecznych (Melosik, 2012, s. 47). Ponadto, adekwatne jej wykorzystanie pozwala na poszerzenie i wzbogacenie wiedzy oraz świadomości jednostek (Wierzba, 2015, s. 24). Można uznać, za Zbyszkiem Melosikiem, że

(...) dzięki mediom możemy zrozumieć, że to, co uważaliśmy za uniwersalne i absolutne (bo własne), jest tylko partykularną konstrukcją społeczną, wytworem danego miejsca i czasu (Melosik, 2012, s. 47).

Filmy Alfreda Hitchcocka uznawane są za kultowe i noszą miano klasyki gatunku. Twórca w swoich dziełach łączy intrygę, niepokój, strach i nieoczywiste zwroty akcji. Nie bez kozery nazywany jest mistrzem suspensu.

Kinematografia Hitchcocka kojarzona jest z gatunkiem dreszczowców, filmami szpiegowskimi i dramataми psychologicznymi. Jego, na ówczesne czasy, nowatorskie pomysły dotyczące sposobu realizacji filmów i ukazywania rzeczywistości do dziś budzą emocje. Ale czy Hitchcock w swoich filmach przekazuje jedynie pokłady strachu i napięcia?

Dokonując analizy wybranych produkcji, krystalizuje się pewien powtarzalny obraz matki. Zapoznawszy się z dziełami reżysera, można wysnuć tezę, że przedstawiana koncepcja roli odbiegać będzie od społecznie przyjętego wizerunku matki.

Odwołując się do konceptu roli społecznej, którą w najogólniejszy sposób definiuje się jako

(...) społecznie określony, spójny wewnętrznie zespół przepisów i oczekiwań dotyczących pożądanego zachowania jednostek w konkretnych sytuacjach, związany z pozycjami społecznymi, a także zbiór podstawowych przywilejów, obowiązków i praw, które są społecznie przypisane do pozycji w grupie (Olechnicki, Załęcki, 2000, s. 179)

zostanie dokonana próba określenia cech charakterystycznych dla matki przedstawianej w filmach Alfreda Hitchcocka.

W badaniu wykorzystano technikę analizy treści przekazów medialnych trzech filmów: „Marnie”, „Psychoza” oraz „Osławiona”. Zostanie dokonana interpretacja wybranych scen, w których przedstawiono relacje: matka-dziecko, uwzględniając cechy i zachowania matki.

Alfred Hitchcock - zarys sylwetki i dorobku reżysera

Alfred Joseph Hitchcock urodził 13 sierpnia 1899 roku w Londynie, jako trzecie dziecko Emmy i Williama Hitchcocków. Pochodził z katolickiej

rodziny. Elegancki i surowy ojciec prowadził warzywniak. Matka była szykowną kobietą, zajmującą się domem. Alfred w wywiadach nie był skory do opowiadania o dzieciństwie (Ackroyd, 2017, ss. 7-10). Od najmłodszych lat był tęgim chłopcem, którego koledzy niezbyt lubili. Wyróżniał się natomiast poczuciem humoru, który z biegiem lat nabrał jeszcze wyraźniejszego charakteru. Po śmierci ojca, w wieku 15 lat, porzucił szkołę, by pomóc finansowo matce (Iluzjon, data dostępu: 02.03.2024). Finalnie został inżynierem, co wykorzystywał w swojej karierze filmowej.

Pierwsza praca związana z kinem polegała na projektowaniu plansz z napisami do niemych filmów. W 1927 roku powstał w pełni samodzielny film reżysera, zatytułowany „Lokator”, został pozytywnie przyjęty przez widzów i krytyków (Kebernik, 2023, data dostępu: 02.03.2024). Hitchcock mieszkając w Anglii, wyreżyserował łącznie 23 filmy, w tym „Szantaż” z 1929 roku – pierwszy brytyjski film dźwiękowy” (Iluzjon, data dostępu: 02.03.2024). W 1939 roku przeniósł się, wraz z żoną Alną oraz córką Patricią, do Stanów Zjednoczonych, gdzie zrealizował następujących 30 filmów („Rebeka” 1940, „Urzeczona” 1945, „Akt oskarżenia” 1947, „W cieniu podejrzenia” 1952, „Okno na podwórze” 1954, „Zawrót głowy” 1958, „Psychoza” 1960, „Ptaki” 1963). Ostatnim filmem mistrza była zrealizowana w 1976 roku „Intryga rodzinna” (Iluzjon, data dostępu: 02.03.2024). Alfred Hitchcock był także producentem dwóch serii telewizyjnych: „Alfred Hitchcock przedstawia” (1955-1962) i „Godzina Alfreda Hitchcocka” (1962-1965) (Zarębski, data dostępu: 02.03.2024). Zmarł 29 kwietnia 1980 roku w swoim domu (Zarębski, data dostępu: 02.03.2024).

Za Katarzyną Kebernik należy stwierdzić, iż Alfred Hitchcock łączył w swojej twórczości różnorodność i elastyczność ze stałością oraz wyrazistym stylem. Stał się twórcą wielu stosowanych po dziś technik i chwytów, w tym efektu *vertigo* czy zasady Hitchcocka (Kebernik, 2023, data dostępu: 02.03.2024). W swoich filmach nakreślał relacje między bohaterami, poświęcał też dużo uwagi opisom socjologiczno-obyczajowym i kulturowym (Wyderka, 2023, data dostępu: 02.03.2024). Hitchcock obrazował w swych dziełach uniwersalne konflikty:

(...) oczekiwania społeczne kontra popędy, natura kontra kultura, matka mężczyzny kontra jego ukochana, id kontra ego, rozum kontra emocje, role płciowe kontra chęć zamanifestowania indywidualnej osobowości (Kebernik, 2023, data dostępu: 02.03.2024).

Jeden z konfliktów, mianowicie dotyczący matki, zaprezentowano w niniejszym artykule.

Rola społeczna w ujęciu teorii socjologicznych

Rolę społeczną należy uznać za jedno z podstawowych pojęć małych struktur społecznych. Jako prekursorów koncepcji ról społecznych uznaje się Roberta E. Parka, Georga Simmla, Jacoba Morena, Georga Herberta Meada, Ralpha H. Lintona. Ostatni z przytoczonych socjologów odnosił rolę społeczną do

(...) takiego zachowania ludzi posiadających dany status, który jest ukierunkowany na spełnienie będących częścią wzoru społecznego oczekiwań innych jednostek (akceptujących prawa i egzekwujących obowiązki) (...) (Merton, 1982, s. 62), uznał również, że (...) każda osoba w społeczeństwie w nieunikniony sposób posiada zróżnicowane statusy i każdy z nich ma przypisaną rolę (Berg, 1995, s. 93).

Peter L. Berger wskazuje, iż rola dostarcza wzorców, zgodnie z którymi jednostka powinna zachowywać się w konkretnej sytuacji (Berg, 1995, s. 93). W swoich rozważaniach dodaje jeszcze inne istotne aspekty, mianowicie uczucia oraz postawy, które odnoszą się do działań jednostek. Kolejnym ważnym elementem w koncepcji ról społecznych jest tożsamość. Berg twierdzi, że jest ona nadawana społecznie, potwierdzona społecznie i przekształcana społecznie (Berg, 1995, s. 93).

Stanisław Ossowski twierdzi natomiast, że przyjmowana rola społeczna nie musi zmieniać jednostki w ujęciu ogólnym, czy jak pisze, na stałe. Może dotyczyć się jedynie kształtowaniu postaw, które pojawiają się w konkretnej sytuacji i zanikają, kiedy owa sytuacja dobiega końca (Mokrzycki, Ofierska, Szacki, 1985, s. 126).

Piotr Sztompka wskazuje, że rola społeczna w ujęciu normatywnym jest zbiorem praw i obowiązków wiążących każdego, kto zajmuje daną pozycję społeczną, bez względu na cechy osobiste oraz bez względu na to, kto daną pozycję zajmuje (Sztompka, 2002, s. 110, s. 286). Wskazuje również, że rola winna określać, jak jednostka ma zachować się w danej sytuacji. Zachowanie to może korespondować z właściwie przypisanym wzorem zachowań, lecz może również całkowicie od niego odstępować (Sztompka, 2002, s. 266).

Warto również przytoczyć wyodrębnione przez Marię Łoś aspekty zróżnicowania zachowań ludzi przyjmujących te same role społeczne. Wspomniane aspekty wraz z opisem zamieszczono w tabeli 1.

Tabela 1

Aspekty i opis ról społecznych

Aspekty	Opis
Przystosowanie do roli	<ul style="list-style-type: none"> • Składa się z 4 etapów: <ul style="list-style-type: none"> ○ Identyfikacja roli – wczuwanie się w rolę, uświadomienie sobie jej subiektywnych treści i przyjęcie ich jako własne; identyfikuje się również docelowych nadawców roli, którzy kształtują oczekiwania wobec danej roli. ○ Wdrukowanie roli – identyfikacja z rolą może zostać utrwalona przez jednostkę z powodu dostrzegania jej przez członków społeczeństwa. Dotyczy to również ról dewiacyjnych. Poza tym, istnieje prawdopodobieństwo, że proces wdrukowania w rolę nie powiedzie się pomimo powielania zachowań zgodnych z daną rolą. ○ Wrastanie w rolę (etap ewentualny) – występuje wówczas, kiedy kontakty społeczne, zabezpieczenie ekonomiczne, symbole, racjonalizacja, powtarzalne zachowania itp. tworzą naturalne środowisko dla jednostki. ○ Fetyszyzacja (autonomizacja) roli – przejaw zachowań konformistycznych wobec pełnionej roli, traktowanie jej w sposób bezrefleksyjny, całkowicie się jej poddając i oddając.
Manipulacja rolą	<ul style="list-style-type: none"> • Rola w ujęciu funkcji fasadowej. Przyjmowana jest ze względu na chęć zamaskowania innej roli bądź ze względu na ułatwienie pełnienia innej roli. • Rola w ujęciu funkcji instrumentalnej. Przyjmowana jest wówczas, kiedy jednostka pragnie osiągnąć zupełnie inną rolę, ale rola, w którą w danej chwili się wciela, jest konieczna do osiągnięcia roli docelowej. • Ukryte przedefiniowanie roli. Jednostka nadaje roli zupełnie inne treści, przy zachowaniu pozorów poprawności. Szczególnie występuje podczas pełnienia ról prestiżowych.
Negacja roli	<ul style="list-style-type: none"> • Rola przyjęta przez jednostkę z pewnych względów. • Rola, która jest narzucona jednostce. Narzucenie roli, z którą jednostka się nie zgadza, może prowadzić do jej odrzucenia oraz negacji – zarówno w kontekście własnym, jak również w ogólnym rozumieniu danej roli.
Kreacja roli	<ul style="list-style-type: none"> • Odnosi się do faktu, iż wielość ról jest nieograniczona. Rozwój i przemiany społeczne skutkują powstawaniem ciągle nowych ról społecznych (powoływanie nowej roli), które z czasem ulegają rutynizacji. • Jednostka pełni istotną funkcję w kreowaniu nowych treści dla powstających ról (twórczy i innowacyjny charakter jednostek).

Opracowanie własne na podstawie: M. Łoś, (1985). *Role społeczne w nowej roli*. W: E. Mokrzycki, M. Ofierska, J. Szacki (red.), *O społeczeństwie i teorii społecznej*. Księga poświęcona pamięci Stanisława Ossowskiego. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Rola społeczna matki

Obraz matki w kontekście społeczno-kulturowym jest jasny. Wzorcowa konstrukcja omawianej roli jest kwintesencją dobroci, zaradności, oddania się

życiu rodzinnemu, zwłaszcza wychowaniu dzieci. Douglas i Michaels wyróżniają następujące cechy idealnej matki: gotowość do poświęceń, wytrwałość, wyrozumiałość, troska, empatia, kreatywność, gotowość do zaspokajania wszelkich potrzeb dziecka (Bieńko, 2016, s. 92). W literaturze, zarówno naukowej, popularnonaukowej, jak i rozrywkowej, można przeczytać o cechach idealnej matki, które *de facto* odzwierciedlają społecznie narzucone oczekiwania wobec pełnienia danej roli.

W ogólnym ujęciu, kobieta kojarzona jest z rolą matki i przypisywana kontekstom domowo-rodzinnym. Utarty schemat uwarunkowany jest poniekąd biologicznie. Kobieta wydaje na świat potomstwo, wytwarza dlań pokarm i żywi je. Noworodek jest w pełni uzależniony od matki fizjologicznie, bytowo i społecznie. Podczas okresu niemowlęctwa więź matki z noworodkiem jest najbardziej istotna. W związku z tym, macierzyństwo uważane jest za bezdyskusyjne, naturalne i konieczne.

Rola matki sprowadza się również do bycia pierwszoplanową postacią w procesie socjalizacji dziecka (Borejsza, Głowiński, Jankowski, Kołodziejczyk, Siemek, Sprusiński, Stemplowski, Szacki, Szaniawski, 1982, ss. 124-128). Jest najistotniejsza podczas socjalizacji pierwotnej. Wspomniany proces dokonuje się we wczesnych latach życia człowieka. Wówczas przekazywane są umiejętności leżące u podstaw funkcjonowania społecznego: normy i wzory zachowań, wartości, umiejętność odczytywania i korzystania z symboli, jak również nadawanie tożsamości (Szacka, 2003, ss. 137-138).

Odnosząc się do badań Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego „Społeczna rola matki – wyzwania współczesnego macierzyństwa” z 2015 roku, badani potwierdzili w swych opiniach obraz idealnej matki, która przejawia się jako kobieta szczęśliwa, spełniająca się na różnych obszarach życia, szczególnie w obszarze ogniska domowego. Ponadto, wskazano wówczas, że dziecko jest największym priorytetem. Matka zapewnia potomstwu prawidłowy rozwój, dostrzegając jego potrzeby materialne, psychiczne, fizyczne i społeczne. Kolejnymi, właściwymi cechami matki są wsparcie i słuzenie dobrą radą. Relacja z potomstwem jest nasączona ciepłem, empatią i okazywaniem uczuć. Dobra matka kocha własne dziecko „mimo wszystko”, choć potrafi też spojrzeć krytycznie na niewłaściwe jego zachowania. Jest otwarta na wszelkie rozmowy, nawet te trudne. Matka powinna traktować jednakowo swoje potomstwo.

Wszystkie przedstawione komponenty wzorcowej matki można podsumować w następujący sposób. Matka jest:

- Opiekuńcza i troskliwa
- Odpowiedzialna
- Bezwarunkowo kochająca dziecko i okazująca mu uczucia

- Asertywna
- Konsekwentna
- Cierpliwa i otwarta na rozmowy z dzieckiem
- Sprawiedliwa i wyczulona na potrzeby dziecka
- Zaradna, zorganizowana i pracowita
- Samodzielna, dająca swobodę dziecku
- Szczęśliwa w roli matki
- Szczęśliwa, bo zrealizowana
- Godząca życie rodzinne z zawodowym (Raport z badań, 2015, ss. 21-27).

Jakkolwiek na przestrzeni lat wzorce zachowań idealnej matki, ze względu na zmiany społeczne (największa zmiana dotyczy powrotu matki do pracy, czy ogólnie podejmowania zatrudnienia przez kobiety, jej rozwoju osobistego, pasji i rozdzielania życia domowego i towarzyskiego) uległy modyfikacji, większość cech pozostaje bez zmian.

We wspomnianym wcześniej Raporcie z badań, respondenci przedstawili subiektywne zdanie na temat cech „złej matki”. Do niepożądanych zachowań i antytrybutów należą:

- Uzależnienia, np. alkoholizm
- Zaniedbywanie potomstwa
- Brak sprawowania opieki nad potomstwem
- Nadopiekuńczość
- Nieprzygotowanie do pełnienia roli rodzica (również uwzględniając niedojrzałość emocjonalną)
- Agresja, napastliwość
- Egoizm
- Brak okazywania uczuć (Raport z badań, 2015, ss. 52-57).

Analizując przedstawione antytrybuty przypisane roli matki, można uznać, że pokrywają się one z ogólnie przyjętym konceptem matki patologicznej bądź dewiacyjnej.

Metodologia

Celem badania jest przedstawienie roli matki na podstawie wybranych filmów Alfreda Hitchcocka. Do przeprowadzenia badania posłużono się jakościową analizą treści.

Analizę treści rozumie się jako technikę badawczą, która w obiektywny i systematyczny sposób zarówno ustala, jak i opisuje cechy językowe tekstów w celu wysnucia wniosków dotyczących niejęzykowych własności ludzi oraz instytucji społecznych (Mayntz, Holm, Hubner, 1985, s. 192). W przypadku przedstawianego badania, celem analizy treści tekstu mówionego jest identyfikacja i właściwe zaklasyfikowanie treści bądź znaczenia słów, zwrotów, zdań lub dłuższych wypowiedzi (Makowska, 2013, s. 193).

Przy dokonywaniu jakościowej analizy treści, oprócz tekstu pisanego bądź mówionego, bierze się pod uwagę również treści, które bezpośrednio nie są wypowiedane. Istotny jest tu sposób mówienia, postawa wobec konkretnego badanego, na przykład zjawiska czy sytuacji społecznej (Makowska, 2013, s. 129). Omawianą metodę można zatem stosować podczas analizy dokumentów obrazowych, na przykład filmów (Konarzewski, 2000, s. 173).

Dobór próby był celowy. W badaniu wzięto pod uwagę trzy filmy Alfreda Hitchcocka, zatytułowane „Marnie”, „Psychoza” oraz „Osławiona”. Wybór wskazanych pozycji, spośród 53 filmów fabularnych autorstwa tegoż wybitnego reżysera, podyktowany był motywem przewodnim, jak również pobocznym, ukazującym obraz matki w relacji z dzieckiem. W pozostałych produkcjach postać matki nie występowała bądź miała znaczenie marginalne.

Za Deniznem, podczas projektowania i realizacji badania, potraktowano film jako całość, odnotowując wrażenia, pytania i narzucające się wiązki znaczeń, sformułowano pytania badawcze oraz wydzielono kluczowe sceny, następnie przeprowadzono „ustrukturalizowaną mikroanalizę” pojedynczych scen i sekwencji tak, by dojść do szczegółowych opisów epizodów, wrócić na poziom całego filmu i odpowiedzieć na pytania badawcze (Konarzewski, 2000, s. 173)

Główny problem badawczy został sformułowany w następujący sposób:

- Jaki obraz matki przedstawiony jest w filmach Alfreda Hitchcocka?

Szczegółowe problemy badawcze określono poniżej:

- Jakie cechy charakterystyczne przejawia matka w filmach Alfreda Hitchcocka?

- Jakie podobieństwa występują pomiędzy prezentowanym przez Alfreda Hitchcocka obrazem matki a społecznie oczekiwanymi cechami?

- Jakie różnice występują pomiędzy prezentowanym przez Alfreda Hitchcocka obrazem matki a społecznie oczekiwanymi cechami?

Do postawionego głównego problemu badawczego wysnuto następującą hipotezę:

- W filmach Alfreda Hitchcocka obraz matki ukazywany jest w sposób negatywy i całkowicie odbiegający od standardów przyjętych przez społeczeństwo.

Hipotezy szczegółowe określono, że:

- Cechami charakterystycznymi matki przedstawionymi w filmach Alfreda Hitchcocka są: niestabilność emocjonalna, nadopiekuńczość, uzależnienia, chorobliwa zazdrość, oziębłość w okazywaniu uczuć, niepracująca bądź trudniąca się nielegalnymi zawodami.

- Matka w filmach Alfreda Hitchcocka w większości nie przejawia cech uznawanych społecznie – jej obraz w znacznym stopniu odbiega od przyjętej, wzorcowej koncepcji roli matki.

- Różnice między cechami matki przedstawionymi w filmach Alfreda Hitchcocka a cechami społecznie oczekiwanymi są diametralnie różne.

W przedstawieniu wyników badania przyjęto następujący schemat: każdy z wybranych filmów zostanie pokrótce opisany, następnie będzie dokonana analiza kluczowych fragmentów scen związanych z przedstawieniem roli matki i wyodrębnienie najważniejszych jej cech oraz podsumowanie wykreowanych ról. Na samym końcu zostaną zestawione wyniki analiz poszczególnych filmów, zwieńczone podsumowaniem badania.

Badania własne

„Marnie”

„Marnie” (1964) jest thrillerem psychologicznym, opowiadającym historię wyrachowanej złodziejki, okradającej swoich pracodawców. Podczas kolejnej próby popełnienia oszustwa, poznaje przystojnego biznesmena Marka, który ją demaskuje. Mężczyzna zmusza tytułową bohaterkę do ślubu, pragnąc przy tym uratować ją od dotychczasowego życia. Z biegiem czasu Mark odkrywa prawdziwe pobudki zachowania ukochanej. Kluczową rolę w historii Marnie odgrywa jej relacja z matką.

W tabeli 2 przedstawiono kluczowe sceny obrazujące relacje matki z córką oraz cechy charakterystyczne dla prezentowanej roli matki. Niektóre opisy scen, dialogów, czy cech zostały opatrzone dodatkowym komentarzem autorki.

Tabela 2

Opis sceny, cytaty, cechy charakterystyczne matki
na podstawie filmu „Marnie”

Opis sceny	Cytaty	Cechy matki
Marnie przywozi matce bukiet kwiatów. Widzi, że w wazonie już stoją gladiole, które matka otrzymała od sąsiadki (matka Jessie). Marnie wpada w złość. Można wysnuć teorię, że mała Jessie jest substytutem córki dla matki Marnie.	Marnie: <i>Przywiozłam Ci chryzantemy.</i> Mama: <i>Te gladiole są świeżutkie, pani Cotton przyniosła mi je wczoraj.</i> Marnie: <i>Nie cierpię gladioli, wyrzucę je!</i> Mama: <i>Na litość boską, Marnie, nie nakap.</i> Marnie: <i>Masz Jessie, zanieś je mamie.</i> Jessie: <i>Wraca dopiero o 6, mam tu na nią poczekać.</i> Marnie: <i>Weź je do kuchni i wyrzuc.</i> Mama: <i>Odnieś je, skarbie, do kuchni, zanim wszystko zachlapiesz.</i>	- Matka jako osoba, która generuje sytuacje niepewne dla córki - wyzwala i daje powody zazdrości. - Matka faworyzująca inne osoby, w tym przypadku córkę sąsiadki. - Matka wchodząc w bliskie relacje z dzieckiem sąsiadki

<p>Można wywnioskować też, że Marnie nie miała dobrego dzieciństwa i dlatego relacja jej matki z sąsiadką generują w niej pokłady złości, gniewu oraz żalu.</p>	<p>Jessie: <i>My lubimy gladiole</i> [w kontekście Jessie i matka Marnie]!</p>	<p>- Matka zachowująca pozory poprawnych relacji z własną córką.</p>
<p>Rozmowa matki z córką.</p>	<p>Marnie: <i>Przysyłam ci mnóstwo pieniędzy, nie musisz opiekować się dziećmi.</i> Mama: <i>Wiem, że nie muszę, to dla mnie przyjemność. Ta mała, bystra Jessie... gdybyś słyszała, co ona mówi...</i> Marnie: <i>Wiem... Znam wszystkie błyskotliwe powiedzonka Jessie Cotton. Ilekroć przyjadę do domu, ona tu prześiaduje.</i></p>	<p>- Matka umiejscawiająca córkę na dalszym planie. - Matka generująca zazdrość u dziecka.</p>
<p>Rozmowa matki z córką.</p>	<p>Mama: <i>Rozjaśniłaś włosy.</i> Marnie: <i>Trochę... Nie podoba ci się?</i> Mama: <i>Nie. Zbyt jasne włosy wyglądają, jakby kobieta chciała zwrócić uwagę. Mężczyźni i dobre imię nie idą w parze...</i></p>	<p>- Matka karcąca córkę nawet za drobne zmiany, które w jej mniemaniu są niepoprawne. - Matka feministka (między wierszami oskarża własne dziecko o nadmierne kontakty z mężczyznami lub chęć zwrócenia na siebie uwagi).</p>
<p>Rozmowa matki z córką.</p>	<p>Marnie: <i>Przywiozłam ci coś.</i> Mama: <i>Po co wyrzucasz pieniądze... Nie powinnaś wydawać wszystkich pieniędzy...</i> Marnie: <i>Po to są... Jak mówi Biblia: pieniądze rozwiązują wszystkie problemy...</i> Mama: <i>W tym domu, panienko, nie kpimy z Biblii!!!! (...)</i> <i>A niech to... jak to się nosi?</i> [otrzymała szal z futra]. Marnie: <i>Wysoko, pod brodą, bardzo szykowne.</i> Mama: <i>Kupujesz futra ot tak...</i> (...) Mama: <i>Mówiłam pani Cotton, że moja córka jest prywatną sekretarką u milionera, który jest dla niej taki hojny, jakby była dla niego własną córką.</i></p>	<p>- Matka jako osoba głęboko wierząca, broniąca słów Pisma Świętego. - Matka jako osoba niestabilna (z jednej strony neguje drogie prezenty, z drugiej zachwyca się nimi. Daje sprzeczne sygnały córce.) - Matka, która nienawidzi mężczyzn. - Matka kreująca wizerunek samowystarczalnej i samowystarczającej kobiety. - Dumna matka, ale tylko z powodu niezależności finansowej córki.</p>

<p>Jessie walczy o uwagę matki Marnie, prosząc o wyszczotkowanie włosów. Matka bez chwili namysłu godzi się, poświęcając uwagę dziecku. Wyraźnie widać, że dziewczynka i Marnie są wzajemnie o siebie zazdrosne. Marnie kładzie głowę na kolanach rodzicielki. Kobieta odrzuca fizyczny kontakt z córką, argumentując bolącą nogą. Scena wskazuje na wyraźną niechęć wobec rodzonej córki. Scena wskazuje, że Marnie wychowywała się bez ojca, będąc jedynie pod opieką matki.</p>	<p>Jessie: <i>Pani Bernise, czy wyszczotkuje mi pani włosy nim wróci mama?</i> Mama: <i>Oczywiście skarbie. Przynieś szczotkę. Och, te jej włosy... przypominają mi twoje kiedy byłaś mała. Ten kolor... (...) Strasznie boli mnie biodro i noga. (...) Marnie, uważaj na swoją nogę. Nigdy nie miałam czasu na to, żeby zadbać o włosy Marnie, kiedy była w twoim wieku...</i> Jessie: <i>Dlaczego?</i> Mama: <i>Po wypadku długo chorowałam... potem musiałam pracować.</i> Jessie: <i>Wy też nie miałyście taty?</i> Mama: <i>To prawda, nie miałyśmy. (...)</i> Jessie: <i>A co z moim ciastem?</i> Mama: <i>Upiekę wieczorem i przyniosę ci. Idź prosto do domu.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka jako osoba, która generuje sytuacje niepewne dla córki- wyzwała i daje powody zazdrości. - Matka faworyzująca inne osoby, w tym wypadku Jessie. - Matka wchodząc w bliskie relacje z dzieckiem sąsiadki, odpokutowuje za swoje relacje z własnym dzieckiem. - Matka odpychająca własne dziecko. - Matka pozbawiona uczuć wobec swojego dziecka. - Matka oschła. - Matka kształtująca niechęć do mężczyzn. - Matka feministka.
<p>Matka informuje córkę o pomysle, by Jessie ze swoją matką wprowadziły się do niej. Swoją decyzję motywuje dodatkowym zarobkiem, choć z wcześniejszych scen wynika, że Marnie przesyła matce wystarczającą ilość pieniędzy, by ta mogła wieść przyzwoite życie. Marnie wyraźnie jest niezadowolona z ewentualną propozycją przeprowadzki. Ponownie jest zazdrosna i zła. Usłyszana informacja wyzwala w Marnie tak ogromne pokłady smutku i żalu, że postanawia poruszyć z matką temat jej odrzucenia.</p>	<p>Mama: <i>Marnie, myślałam, żeby pani Cotton i Jessie zamieszkały u mnie, to bardzo miła, porządna, ciężko pracująca, z córeczką na utrzymaniu.</i> Marnie: <i>Mamo, czemu mi nie powiesz wprost? Chcesz żeby Jessie zamieszkała z tobą...</i> Mama: <i>Nie powinnaś być zazdrosna o małe dziecko... Ona nie sprawia kłopotu i przydadzą się dodatkowe pieniądze... Cottonowie to przyzwoici ludzie...</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka pozbawiona uczuć wobec dziecka. - Matka oschła. - Matka niepotrafiąca rozmawiać z dzieckiem na trudne tematy. - Matka odpychająca dziecko. - Matka niedoceniająca starości i zaangażowania dziecka.

<p>Marnie porusza kwestię uczuć. Wyraźnie podkreśla, że czuje, iż matka jej nie kocha i pyta o powody. Obwinia swoją osobę, cechy, zachowania, które mogą powodować brak uczucia ze strony matki. Podkreśla też, ile zrobiła i poświęciła starań dla matki, by ta choć w najmniejszym stopniu ją zaakceptowała i pokochała. Matka na wszystkie zarzuty córki jest zakłopotana i nie potrafi odpowiedzieć na pytania. Po raz kolejny poruszany jest wątek mężczyzny i domniemanego romansu Marnie z szefem. Matka uderza córkę w twarz.</p>	<p>Marnie: <i>Czemu mnie nie kochasz, mamo? Zawsze się nad tym zastanawiałam... Czemu nie dałaś mi nawet części tej miłości, którą darzysz Jessie? Mamo... dlaczego zawsze odsuwasz się ode mnie? Co jest ze mną nie tak?!</i> Mama: <i>Nic.</i> Marnie: <i>Nieprawda. Zawsze uważałaś, że jest coś ze mną nie tak... zawsze!</i> Mama: <i>Nigdy!</i> Marnie: <i>Pomyśleć, ile zrobiłam, starając się, by zdobyć twoją miłość, ileż ja zrobiłam... Hm, o czym myślisz? Sądzisz, że zrobiłam coś nieprzyzwoitego? Czy jestem dziewczyną pana Tendertona? Dlatego nie chcesz, żebym cię dotykała?! Myślisz, że takim sposobem zdobywam pieniądze?! Żeby cię pozyskać???!</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka pozbawiona uczuć wobec dziecka. - Matka oschła. - Matka niepotrafiąca rozmawiać z dzieckiem na trudne tematy. - Matka agresywna. - Matka generująca niską samoocenę u dziecka.
<p>Po uderzeniu w twarz, Marnie przeprasza matkę za swoje zachowanie. Obwinia siebie za reakcję matki. Po matce nie widać żadnych emocji, jak mantrę powtarza, że córka nigdy nic nie zrobiła złego.</p>	<p>Marnie: <i>Przepraszam mamo, nie wiem co mnie opętało... Wiem, że nie myślisz o mnie nic złego....</i> Mama: <i>Nigdy.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka pozbawiona wyrzutów sumienia. - Matka oschła. - Matka karcąca. - Matka generująca w dziecku wyrzuty sumienia
<p>Marnie wyszła za mąż, spędziła miesiąc miodowy, przeprowadziła się do domu męża. Kobieta w tym czasie ani razu nie skontaktowała się z matką. Decydując się na rozmowę telefoniczną, po uprzednim upewnieniu się, że nikt jej nie podsłuchuje, nie przyznaje się matce do wyjścia za mąż.</p>	<p>Marnie: <i>O mamo, nie, wszystko w znikomym porządku, miałam ciężą grypę i nie chciało mi się pisać. Nie mogłam, miałam zapalenie krtani. Jeszcze mam chrypkę. Dzwonię, żeby ci powiedzieć, że nic mi nie jest i że pieniądze wyślę w tym tygodniu. Nie wiem, kiedy przyjadę do Baltimore, może za parę tygodni. Zadzwoń. Jeśli czegoś potrzebujesz, napisz na skrytkę pocztową w Filadelfii. Muszę kończyć, do widzenia mamo.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka jako źródło lęku. - Surowa matka. - Odwrócenie ról- córka zapewnia byt ekonomiczny matce. - Matka jako osoba niegodna zaufania(niemoc wyjawienia prawdy). - Matka, której nie można zawieść i zburzyć obrazu idealnej córki.

<p>Marnie wraz z mężem jadą w odwiedziny do matki. Kobieta obawia się negatywnej reakcji ze strony matki na wiadomość o jej zamążpójściu. Obraz idealnej, samowystarczальной córki, jaki zrodził się w głowie rodzicielki, zostanie zburzony. Ponadto kobieta obawia się, że mąż wyzna matce prawdę o jej mrocznej stronie- oszustki i złodziejki. Marnie grozi mężowi, że go zabije, gdy wyjawia faktyczny stan rzeczy.</p>	<p>Marnie [do męża]: <i>Jeśli powiesz o mnie matce, zabiję cię.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka generująca lęki. - Matka oceniająca i wyrokująca. - Matka, której ambicje należy spełniać kosztem wszystkiego.
<p>Mark i Marnie wchodzi do domu matki, która wyraźnie jest zaskoczona wizytą. Najwięcej emocji wzbudza w niej przybyły mężczyzna. Mark przedstawia się i zaczyna zadawać niewygodne pytania..</p>	<p>Mama: <i>Co do diabła...</i> (...) Mama: <i>Marnie! Nie zachowuj się jak dziecko! A pan to kto? (...); Co pana łączy z moją Marnie?</i> Mama: (...) <i>Co pan mówi? Wpada pan do mojego domu, gada o jakimś wypadku... nie jest pan mężem Marnie, nie wierzę panu... Marnie!!!</i> Mark: <i>Córka potrzebuje pomocy, niech jej pani powie prawdę.. Niech pamięta, co się stało tamtego wieczoru... Musi sobie wszystko przypomnieć. Pani musi jej pomóc...</i> Mama: <i>Chyba pan oszalał!</i> Mark: <i>Jeśli pani jej nie powie, ja to zrobię! Wiem wszystko, opowiem jej całą prawdę!</i> Mama: <i>Nie robi pan tego, nie zna pan całej historii, nikt nie zna, oprócz mnie.</i> Mark: <i>Skoro pani tyle wie, to wie też, że pani córka, piękna, młoda córka, nie może znieść dotyku mężczyzny, żadnego! I nie wie dlaczego! Pani wie! Czy nie należą jej się wyjaśnienia, żeby zrozumiała, dlaczego tak jest.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka agresywna. - Matka feministka. - Matka, która nienawidzi mężczyzn. - Matka jako podłoże traumy dziecka. - Matka patologiczna (prostytutka przyjmująca klientów w domu i narażająca dziecko na niebezpieczeństwo). - Matka wypierająca wspomnienia. - Matka chroniąca dziecko przed wspomnieniami.

	<p>Mama: <i>A czy to ważne? Ma szczęście, że jest taka, po prostu ma szczęście..</i></p> <p>Mark: (...)Wynika z nich jasno, że utrzymywała się pani z kontaktów z mężczyznami. I jednego z klientów zabiła pani tamtej nocy. (...)</p> <p>Mama: <i>Precz z mojego domu i to już!!! Nie potrzebuję tu brudnych mężczyzn, nigdy więcej!!! Wynocha!!!!</i></p>	
<p>Matka wyznaje, że amnezja córki była aktem odkupienia. Można uznać, że wtedy matka Marnie zawdzięczała taki przebieg wydarzeń Bogu. Stało się oczywistym, skąd wzięła się w kobiecie nienawiść do płci przeciwnej i dlaczego wpajała ją córce. Marnie zaczyna rozumieć, że matka tak naprawdę kochała ją cały czas a jej zachowanie wynikało z chęci ochrony jej. Mimo wyjaśnienia sprawy, matka ponownie wraca do swoich nawyków i odpycha córkę. Rola patologicznej i surowej matki tak głęboko osadziła się w umyśle kobiety, że mimo wyjaśnienia sprawy, nie jest w stanie wyjść z przyjętej roli. Marnie kładzie głowę na kolanach matki, ta ją głaszcze po głowie, ale chwilę później odtrąca.</p>	<p>Mama: <i>Kiedy straciła pamięć o tamtej nocy, myślałam, że to znak boskiego przebaczenia, że mogę zacząć wszystko od nowa, że mogę wszystko zmienić, wynagrodzić jej wszystko...</i></p> <p>Mark: <i>Przykro mi, szczerze współczuję. Twoja matka powiedziała policji, że zabiła tego marynarza w obronie własnej.</i></p> <p>Mama: <i>Byłam pobita, uwierzyli mi. Nikomu nie wyznałam prawdy... Nigdy, nawet wtedy, kiedy mi chcieli ciebie zabrać Marnie, nawet wtedy.</i></p> <p>Marnie: <i>Musiłaś mnie kochać, mamoo...</i></p> <p>Mama: <i>Ciebie jedną na świecie kochałam... Byłam taka młoda... Nigdy nie miałam nic własnego... Wiesz skąd się wzięłaś? Był taki chłopak, Billy. Chciałam mieć jego sweter. I powiedział, że jeśli mu pozwolę, da mi sweter. Więc pozwoliłam. Kiedy zostałaś poczęta, on uciekł. Nadal mam ten stary sweter i mam Ciebie. Po wypadku byłam w szpitalu. Namawiali mnie, żebym oddała cię do adopcji, nie zgodziłam się. Kochałam cię, przysięgam Bogu, że jak pozwolą mi ciebie zatrzymać, a tobie zapomnieć, wychowam cię inaczej, przyzwoicie.</i></p> <p>Marnie: <i>Przyzwoicie? O mamoo... z pewnością zrealizowałaś swoje ambicje... na pewno jestem przyzwoita... jestem oszustką i kłamczuchą, ale jestem przyzwoita.</i></p> <p>Mark: <i>Marnie, czas zlitować się nad sobą. Dzieciństwo... kiedy dziecko nie dostaje miłości, bierze to, co może dostać bez względu na sposób, nie trudno to zrozumieć.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka cierpiętница. - Matka starająca się uchronić swoje dziecko. - Matka stojąca w obronie dziecka. - Matka kochająca. - Matka jako ofiara. - Matka oschła. - Matka patologiczna.

W filmie „Marnie” przedstawiony obraz matki jest najbardziej złożony. Jej zachowania motywowane są traumatycznymi przeżyciami i chęcią uchronienia dziecka przed niewygodnymi wspomnieniami. Matka ukazana jest jako osoba oschła, karcąca swoje dziecko, odpychająca i faworyzująca obcych. Takie zachowanie sprawia ból biologicznemu dziecku. Matka kreowana jest na osobę głęboko wierzącą. Jest również niepełnosprawna i niepracująca. Jej źródłem utrzymania są pieniądze otrzymane od córki. Jako dodatkowy zarobek można uznać opiekę nad dzieckiem sąsiadki, lecz tak naprawdę aspekt ekonomiczny nie jest tu kluczowy. Opieka nad małoletnią rekompensuje jej relacje z biologiczną córką. Kobieta wychowywała dziecko bez ojca. Ukształtowała zarówno w sobie, jak i w córce przeświadczenie, że należy być osobą samowystarczalną i nie można liczyć na mężczyzn. Płeć męska przedstawiona jest jako synonim zła, rozpusty, kłopotów i nienawiści. Można uznać, że ukazaną postać cechuje feminizm. Matka wyraża wobec potomka szereg oczekiwań. Dziecko natomiast wobec nich postanawia wykreować siebie jako osobę idealną, a wszelkie przewinienia, dewiacyjne zachowania i relacje obsesyjnie ukrywa, aby nie sprawić zawodu i przykrości matce.

Poza tym, wszystko wskazuje na to, że kobieta zamordowała swojego klienta (była prostytutką). Z biegiem akcji filmu okazuje się, że mężczyznę zabiła wówczas mała Marnie. Matka chcąc uchronić dziecko przed jakąkolwiek karą czy napiętnowaniem, przyjmuje winę na siebie. Kontekst ochrony dziecka i swoiste poświęcenie jest pozytywnym aspektem kreowanej roli. Jednakże, traumatyczne przeżycie doprowadziło do pozbawienia wszelkich pozytywnych uczuć wobec dziecka.

„Psychoza”

Jest to prawdopodobnie jeden z najbardziej popularnych i najwybitniejszych dzieł Hitchcocka – film (1960) z gatunku dreszczowca o zabarwieniu psychologicznym. Opowiada historię młodej kobiety, Marion Crane, która pod wpływem impulsu dokonuje kradzieży powierzonej jej pokaźnej sumy pieniędzy. Podczas ucieczki decyduje się na nocleg w przydrożnym hotelu. Poznaje tam jego właściciela, Normana Batesa, który z pozoru wydaje się sympatycznym, acz zagubionym, młodym człowiekiem. Dla dziewczyny wizyta w Bates Motel kończy się tragicznie. Tymczasem, na poszukiwania zbiegłej Marion rusza jej siostra, chłopak oraz prywatny detektyw. Podczas rozwiązywania zagadki tajemniczego zniknięcia kobiety, wspomniana trójka bohaterów odkrywa mroczną tajemnicę właściciela hotelu, która ściśle związana jest z jego relacją z matką.

Podobnie jak poprzedniej części, kluczowe fragmenty filmu, cytaty oraz związane z nimi cechy utożsamiane z rolą matki przedstawia tabela 3.

Tabela 3

Opis sceny, cytaty, cechy charakterystyczne matki
na podstawie filmu „Psychoza”

Opis sceny	Cytaty	Cechy matki
<p>Norman informuje matkę, że zaprosił na kolację gościa hotelowego, pannę Marion. Matka wpada w furję, uniesionym głosem zwraca Normanowi uwagę i stanowczo zabrania przyprowadzenia kobiety do domu.</p>	<p>Mama: <i>Nie życzę sobie obcych kobiet na kolacji, może jeszcze przy świecach?! Tani erotyzm młodych mężczyzn, którym tylko jedno w głowie.</i> Norman: <i>Mamo, proszę cię. To obca osoba. Jest głodna i pada deszcz.</i> Mama: <i>Mamo, to obca osoba.... Mężczyznom tylko o takie chodzi.... Nie będę mówiła o takich paskudztwach. Wzbudzają we mnie obrzydzenie, rozumiesz? Powiedz jej, że nie będzie zaspakajala swojego paskudnego apetytu moim jedzeniem. A może ja jej to powiem, skoro nie masz odwagi?</i> Norman: <i>Milcz, milcz!</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka agresywna. - Matka nietolerująca innych kobiet w życiu syna. - Matka dominująca. - Matka rozkazująca. - Matka zazdrośna.
<p>Norman sygnalizuje złe zachowania matki. Kobieta proponuje spożycie posiłku na miejscu. Rozmawiają.</p>	<p>Norman: <i>Moja mama, jakby to powiedzieć.... Nie jest dziś sobą, szkoda że nie da się przeprosić za kogoś innego.</i> (...) Marion: <i>Spotyka się pan z przyjaciółmi?</i> Norman: <i>Najlepszym przyjacielem chłopca jest matka.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka przyczyną wstydu dziecka. - Matka jako najlepsza przyjaciółka dziecka.
<p>Marion przyznaje, że słyszała rozmowę Normana z matką i w delikatny sposób dezaprobuje ją. Rozmawiają o jego relacji z matką.</p>	<p>Marion: <i>Gdyby ktoś do mnie mówił tak, jak słyszałam....</i> Norman: <i>Czasami, kiedy mama tak do mnie mówi, mam ochotę ją przeklnąć i zostawić, a przy najmniej przeciwstawić się jej, ale nie mogę. Jest chora.</i> Marion: <i>Miała mocny głos.</i> Norman: <i>Naprawdę jest chora. Po śmierci ojca wychowywała mnie sama. Miałem 5 lat, to był dla niej duży wysiłek, co prawda nie musiała pracować, ojciec zostawił pieniądze. Kilka lat temu poznała mężczyznę, namówił ją, żeby zbudowała ten hotel, kiedy umarł przeżyła straszny szok. No i ta jego śmierć, nie będę mówił o tym przy jedzeniu. To była dla mnie ogromna strata, została z niczym.</i> Marion: <i>Tylko z panem...</i> Norman: <i>Syn nie zastąpi kochanka.</i> Marion: <i>Dlaczego pan nie wyjedzie?</i> (...) Norman: <i>Nie mogę, kto by się nią opiekował? Byłaby sama. Ogień zgasłby na kominku i zrobiłoby się zimno jak w grobie. Kiedy się kogoś kocha,</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Chora matka (fizycznie, psychicznie). - Matka nieradząca sobie ze stratą partnera. - Matka jako najlepsza przyjaciółka dziecka (tu w kontekście skrajnie patologicznym, jako jedyna towarzyszka dziecka). - Matka jako obiekt pożądania syna („syn nie zastąpi kochanka” - wypowiedź można interpretować jako wyrażenie zazdrości o innego mężczy

	<p><i>nie robi się takich rzeczy. Nawet jeśli się go nienawidzi, ale ja nie nienawidzę. Nienawidzę tego, kim się stała. Nienawidzę jej choroby.</i></p> <p><i>Marion: Nie byłoby lepiej gdzieś ją umieścić?</i></p> <p><i>Norman: W zakładzie? W domu dla wariatów? Ludzie zawsze mówią o nich „gdzieś”, gdzieś ją umieścić...</i></p> <p><i>Marion: Nie chciałam, żeby zabrzmiało to okrutnie...</i></p> <p><i>Norman: Co pani wie o troszczeniu się o kogoś? Była pani w takim zakładzie? Ten śmiech... tży i okrutne oczy, które cię badają... moja mama w takim zakładzie? Ona jest nieszkodliwa (...).</i></p> <p><i>Marion: Przepraszam, wydawało mi się, że pana rani... chciałam dobrze.</i></p> <p><i>Norman: Wszyscy chcą dobrze. Mielą jęzorami i potrząsają głową i tylko delikatnie sugerują... Ja też to sugerowałem, ale nie mogę o tym myśleć, ona mnie potrzebuje. Nie jest obłąkaną wariatką, bywa trochę szalona, wszyscy bywamy szaleni.</i></p>	<p>znę, brak realizacji roli kochanka matki bądź niespełnienie wszystkich potrzeb matki).</p> <p>– Matka ułomna (nieradząca sobie z obowiązkami domowymi, może to wynikać również z choroby).</p> <p>– Matka wywołująca skrajne emocje (od nienawiści do miłości).</p> <p>– Matka w obłądzeniu.</p>
<p>Norman odkrywa ciało kobiety w łazience. Mężczyzna jest przerażony, ale sprząta „dzieło matki”, a dowody i ciało wrzuca do rzeki.</p>	<p><i>Norman: Mamo, o Boże, mamo, krew!!!!</i></p>	<p>– Matka patologiczna.</p> <p>– Matka morderczyni.</p>
<p>Norman, zdając sobie sprawę z tego, że zaraz zjawi się policja w celu aresztowania matki, chce ukryć ją w piwnicy. Kobieta wpada w szal. Można uznać, że gardzi własnym dzieckiem. Matka jest agresywna wobec syna. Mimo wszystko Norman bierze matkę na ręce i znosi do piwnicy.</p>	<p><i>Norman: Mamo, muszę cię znieść na dół.</i></p> <p><i>Mama: Jesteś śmieszny, gdy próbujesz mi rozkażyc.</i></p> <p><i>Norman: Proszę cię.</i></p> <p><i>Mama: Nie, nie będę ukrywała się w piwnicy. Nie zwariowałam! Tu jest mój pokój! Nikt mnie stąd nie ruszy! A już na pewno nie mój syn!</i></p> <p><i>Norman: Oni zaraz tu będą, ten facet przyjechał po dziewczynę, a teraz przyjadą po niego; tylko na kilka dni, żeby cię nie znaleźli.</i></p> <p><i>Mama: Tylko na kilka dni... w ciemnej, wilgotnej piwnicy. Nie! Już raz mnie tam ukryłeś, nigdy więcej! Teraz wynoś się! Powiedziałam, żebyś się wynosił!</i></p>	<p>– Matka agresywna.</p> <p>– Matka oczerniająca dziecko.</p> <p>– Matka poniżająca dziecko.</p> <p>– Matka niedocenająca starania dziecka (syn chce ukryć matkę przed policją).</p> <p>– Matka nieszanująca dziecko.</p>

<p>Na posterunku policji okazuje się, że Norman Bates cierpi na psychozę. Zabił swoją matkę i przybrał jej osobowość jako drugiego.</p>	<p>Psychiatra: <i>Dowiedziałem się wszystkiego, ale nie od Normana, tylko od jego matki. Norman Bates już nie istnieje. Zawsze istniał tylko połowicznie. W tej chwili jego druga połowa zawładnęła nim całkowicie, prawdopodobnie na zawsze.</i> Siostra: <i>Zabił moją siostrę?</i> Psychiatry: <i>Tak. I nie.</i> (...) Policjant: <i>Przyznał się?</i> Psychiatry: <i>Nie on. Jego matka. Aby zrozumieć to, co wynika z rozmowy z jego matką, a raczej z połową jego osobowości, która nią jest, musimy się cofnąć o 10 lat, do czasów kiedy Norman zamordował swoją matkę i jej kochankę. Już wtedy był poważnie zaburzony, głównie z powodu śmierci ojca. Jego matka była nadopiekuńczą i wymagającą kobietą. Przez wiele lat żyli tylko we dwoje. Jakby nikt inny nie istniał. Potem jego matka związała się z mężczyzną. Norman poczuł się odrzucony. Przeżycie było tak silne, że zamordował oboje. Matkobójstwo to chyba najgorsza zbrodnia, szczególnie w poczuciu syna, który ją popełnił. (...) Był o nią chorobliwie zazdrosny, więc uznał, że ona jest tak samo zazdrosna o niego. Kiedy spodobała mu się jakaś kobieta, działająca w nim osobowość matki wpadała w szal.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka zazdrosna. - Matka zajmująca cały świat dziecka. - Matka nadopiekuńczyca. - Matka wymagająca. - Matka o dominującym charakterze i narzucająca swoje zdanie. - Silna relacja syn-matka, nie matka-syn.
<p>Monolog matki w celi.</p>	<p>Mama: <i>To smutne, kiedy matka musi oskarżyć własnego syna, ale nie mogłam dopuścić, żeby uznali, że ja popełniłam morderstwo. Zamkną go, powinnam to zrobić dawno temu. Zawsze był niedobry. A teraz mówi, że ja zabiłam dziewczynę i tego mężczyznę. Przecież ja jestem nieuruchomiona, jak te wypchane ptaki. Będę siedziała cicho, bo mogą mnie podejrzewać. Na pewno mnie obserwują. Niech będzie. Niech się przekonają jaka jestem. Nawet nie zabiję tej muchy. Mam nadzieję, że mnie obserwują. Przekonają się, powiedzą, że nie skrzywdziłabym nawet muchy...</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka pozbawiona uczuć wobec dziecka. - Matka egoistka. - Matka karcąca dziecko, uznająca syna za niedobrego. - Matka usprawiedliwiająca się.

Opracowanie własne na podstawie filmu „Psychoza”, reż. A. Hitchcock.

Analiza roli matki zaprezentowanej w filmie „Psychoza” jest dość problematyczna i niejednoznaczna. Problem stanowi fakt, że ukazany obraz matki jest kreacją głównego bohatera cierpiącego na zaburzenia psychiczne. W większości filmu pokazana jest przemiana Normana Batesa w matkę. Jednakże, autorka uznała, że przedstawiana postać rodzicielki w filmie może zo-

stać wzięta pod uwagę podczas badania, w celu wyluskania cech roli matki charakterystycznej dla filmów Hitchcocka.

W filmie „Psychoza” matka ukazana jest jako osoba agresywna, dominująca, egoistyczna. Jest osobą chorą, zarówno fizycznie jak i psychicznie, wymagającą opieki. Ze względu na swój stan zdrowia nie podejmuje pracy zarobkowej. Jej główne zajęcie stanowi kontrolowanie syna. Matka jest zazdrosna o kobiety. Uważa, że są źródłem rozpusty i zagrożeniem dla syna. Poruszony został również wątek zazdrości dziecka wobec matki. Kreowany jest obraz intymnej relacji matki z synem, który nabiera wręcz patologicznego charakteru. W filmie wyraźnie przedstawiona została koncepcja, iż matka jest najlepszym przyjacielem dziecka. Do istotnych cech matki można również zaliczyć: wysokie wymagania wobec dziecka, brak szacunku dla dziecka, ułomność, despotyczność. Ponadto, matka przybiera charakter patologiczny – przedstawiona jest jako morderczyni kobiet, które stanowią obiekt pożądania dla jej syna i są źródłem skrajnej zazdrości.

„Osławiona”

Film „Osławiona” (1946) został skategoryzowany jako dreszczowiec szpiegowski lub gatunek *film noir*. Opowiada historię młodej kobiety, Alicii Huberman, która jest córką byłego agenta wywiadu. Po aresztowaniu ojca, kobieta zaczyna prowadzić hulaszczy tryb życia. Na jednym z przyjęć poznaje agenta FBI, który proponuje jej współpracę. Alicia wraz z Delvinem wyruszają w podróż do Rio de Janeiro, w celu zidentyfikowania organizacji zbiegłych nazistów. Na czele grupy stoi Alexander Sebastian, z którym kobieta bierze ślub. W fabule filmu ukazana jest pobocznie relacja Alexandra z matką.

Opis istotnych scen, cytaty oraz wynikające z nich cechy charakterystyczne dla koncepcji roli matki zostały ujęte w tabeli 4.

Tabela 4

Opis sceny, cytaty, cechy charakterystyczne matki na podstawie filmu „Osławiona”

Opis sceny	Cytaty	Cechy matki
Alex i Alicia są na kolacji. Mężczyzna zaprasza kobietę na kolejne spotkanie, tym razem w domu.	Alex: <i>W moim domu.</i> Alicia: <i>Tak, jak miło.</i> Alex: <i>Moja matka wydaje przyjęcie z obiadem.</i> Alicia: <i>Nie będzie miała nic przeciwko dodatkowemu gościowi?</i> Alex: <i>Stary przyjaciel nigdy nie jest dodatkowym gościem.</i>	– Matka jako gospodyni. – Matka jako pani domu.

<p>Alicia pojawia się na przyjęciu organizowanym przez matkę Alexa.</p>	<p>Matka: (...) <i>Jestem matką Alexa.</i> Alicia: <i>Wiedziałam od kiedy panią zobaczyłam.</i> Matka: <i>Alex zawsze podziwiał panią. Teraz, przy najmniej wiem dlaczego.</i> Alicia: <i>Jest pani bardzo miła.</i> Matka: <i>Uznaliśmy za niespotykane, że nie uczestniczyła pani w procesie swojego ojca.</i> Alicia: <i>To on tego nie chciał. Zabronił swojemu prawnikowi, aby wezwał mnie do sądu.</i> Matka: <i>Jestem ciekawa dlaczego.</i> Alex: <i>Witaj. Alicio! Tak mi miło. Spotkałaś moją matkę.</i> Alicia: <i>Tak, właśnie się spotkałyśmy.</i> Matka: (...) <i>Powinniśmy dołączyć do gości.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka podejrzliwa wobec potencjalnej partnerki syna, analizująca jej przeszłość, - Matka jako gospodyni. - Matka jako pani domu.
<p>Alex przedstawia Alicję swoim przyjaciółom. Gospodarze oraz goście wchodzą do jadalni. Matka kieruje gośćmi i zabawia towarzystwo.</p>	<p>Matka do Alexa: <i>Nie wolno nudzić panny Huberman naukowymi dyskusjami. Tak czy owak, nie przed obiadem.</i> (...) <i>Dr Anderson, usiądzie pan przy mnie, tam. Eric, pan usiądzie za panną Huberman.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka jako osoba apodyktyczna.
<p>Alex chce pobrać się z Alicją. Informuje o tym fakcie matkę, która sceptycznie myśli o wybrance syna. Między mężczyznami i kobietami dochodzi do kłótni. Alex stawia wyraźny opór wobec zdania matki i buntuje się, natomiast matka próbuje wpłynąć na decyzję syna poprzez dyskusję, na którą Alex nie wyraża zgody.</p>	<p>Matka: <i>Jesteś pewien, że nie przyjechała tutaj, aby cię zobaczyć? Złapać bogatego Alexandra Sebastiana na męża?</i> Alex: <i>Nie gadaj głupot. Ona nawet nie wiedziała, że ja tutaj jestem.</i> Matka: <i>Cóż, powinniśmy przedyskutować to dzisiaj całościowo.</i> Alex: <i>Nie będziemy dzisiaj dyskutować.</i> (...) <i>Wszystkie te uszczypliwe pytania są wyrazem twojej zazdrości. Zawsze byłaś zazdrosna o każdą kobietę, której okazywałem jakieś zainteresowanie. W tym przypadku nie ma nic więcej do dyskusowania.</i> Matka: <i>To znaczy, że zamierzasz wziąć ślub?</i> Alex: <i>Myszę, że wesele będzie w następnym tygodniu. Będzie bez gości. Oboje będziemy radzi z twojej obecności, jeśli byś chciała.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka podejrzliwa. - Matka martwiąca się o dziecko. - Matka sceptyczna. - Matka otwarta na wszystkie tematy. - Matka chcąca mieć wpływ na wszystkie decyzje dziecka. - Matka dominująca. - Matka despotyczna. - Matka zazdrosna o każdą potencjalną partnerkę syna, traktująca kobiety jako jej rywalki.

<p>Alex i Alicia wracają do domu z ceremonii zaślubin, na której nie pojawiła się matka. Alex jednak zakłada, że po powrocie do domu będzie na nich czekała. Jest rozczarowany nieobecnością matki, która w ten sposób okazuje dezaprobatę decyzji o zawarciu związku. Kobieta nie zgadza się z utraconą pozycją w życiu syna, dlatego rodzą się w niej pokłady negatywnych emocji nie tylko wobec synowej, ale też i w stosunku do swego dorosłego dziecka.</p>	<p>Alex: <i>Nie wyglądasz tu zbyt radośnie.</i> Lokaj: <i>Przepraszam, Madame Sebastian nie była pewna czy wrócicie państwo tej nocy.</i> Alex: <i>Dlaczego nie? Telegrafowałem do niej.</i> Lokaj: <i>Madame Sebastian powiedziała, żebyśmy wszyscy udali się na spoczynek.</i> Alex: <i>Gdzie jest moja matka?</i> Lokaj: <i>Madame Sebastian udała się do łóżka bardzo wcześnie, sir.</i> Alex do Alicii: <i>Przepraszam, kochanie, obawiam się, że nie jest to bardzo radosny powrót do domu.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka zazdrosna. - Matka obrażona za podważenie jej autorytetu bądź całkowitego jego pominięcia. - Matka urażona. - Matka nieakceptująca decyzję dziecka.
<p>Alex odkrywa, że jego żona jest amerykańskim szpiegiem. Udaje się do matki, by zwierzyć się z tragicznej wiadomości. Alex wyraźnie jest załamany swoim odkryciem, natomiast matka jest ukontentowana tym, że obawy, co do kobiety sprawdziły się. Gdy syn prosi ją o pomoc, jest w stanie zrobić wiele, by uratować syna, nawet zamordować Alicię.</p>	<p>Alex: <i>Mamo! Mamo!</i> Matka: <i>Dlaczego tak wcześnie wstałeś?</i> Alex: <i>Potrzebuję twojej pomocy.</i> Mama: <i>Coś złego?</i> Alex: <i>Wielka sprawa, Alicia.</i> Matka: <i>Spodziewałam się tego. Wiedziałam, wiedziałam! Co to jest? Pan Devlin?</i> Alex: <i>Nie. Poślubiłem amerykańskiego agenta.</i> Mama: <i>Tak, teraz wszystko jest jasne. Wiedziałam, ale nie widziałam. Wybrali ją przez ojca.</i> Alex: <i>Musiąłem być obłąkany, szalony. Zachowywałem się jak idiota. Uwierzyć jej, z jej wiernymi pocałunkami.</i> Mama: <i>Przestań tarzać się w swoich głupich wspomnieniach!</i> Alex: <i>Dobrze, co mogę zrobić?! Nic nie mogę zrobić. Jestem skończony. Oni się dowiedzą...</i> Mama: <i>Nie mogą się dowiedzieć.</i> Alex: <i>Dowiedzą się, kogo poślubiłem.... Zobacz, co zrobili Emilowi Hupce. Emilowi, który nic nie zrobił [szpiegdy zabili go, Alex obawia się o własne życie].</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka jako opoka syna. - Syndrom „matka zawsze ma rację”. - Matka jako przyjaciółka i powierniczka sekretów syna. - Matka stanowcza. - Matka karcąca. - Matka intrygantka. - Matka krytykująca. - Matka oceniająca sytuację na chłodno. - Matka jako „mózg operacji” pozbycia się żony syna.

	<p><i>A ja zdradziłem ich. Sfuszerowałem i nie ma żadnego usprawiedliwienia. Ja bym zrobił to samo: zabić głupca, który ich zdradził.</i></p> <p>Mama: <i>Nie trzeba, żeby się dowiedzieli.</i></p> <p>(...)</p> <p>Mama: <i>On cię lubi, ale jego krytycyzm w stosunku do twoich talentów nie mógłby pójść tak daleko, aby uzmysłowił sobie, że poślubiłeś amerykańskiego agenta. Przez jakiś czas jesteś chroniony przez swój bezmiar głupoty.</i></p> <p>Alex: <i>Posłuchaj, zaopiekuję się nią...</i></p> <p>Mama: <i>Nie, nie w ten sposób.</i></p> <p>(...)</p> <p>Mama: <i>Zamknij się, Alex... Jesteś prawie tak porywczy jak przed swoich ślubem... Zabroniłeś mi wtrącać się do tamtego epizodu. Pozwól mi zorganizować następny. Posłuchaj mnie. Nikt nie musi się dowiedzieć, kim ona jest. Nie może być żadnych podejrzeń w stosunku do niej, ciebie, czy mnie. Ona musi mieć pozwolenie na swobodne poruszanie się po okolicy. Oczywiście będąc w pełni kontrolowaną. Nauczy się niczego dalej nie donosić. Ona musi odejść, ale to musi dziać się powoli. Jeśliby zachorowała i pozostawała chora przez jakiś czas, do ...</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka patologiczna. - Matka morderczyni. - Matka cyniczna. - Matka uszczypliwa. - Matka karcąca. - Matka intrygantka. - Matka patologiczna. - Matka morderczyni. - Matka chroniąca syna za wszelką cenę.
<p>Matka Alexa sukcesywnie truje synową. Podczas jednej z pogawędek między Alicją, Alexem, matką Alexa i znajomym, matka Alexa wysypuje truciznę do szklanki Alicii. Widać, że dziewczyna podupadła na zdrowiu. Rodzina pozornie zastanawia się, jak może pomóc kobiecie. Pod pozorną życzliwość, matka Alexa realizuje morderczy plan.</p>	<p>Znajomy: <i>Może powinnaś iść do szpitala. Powiedz mi, kiedy po raz pierwszy poczułaś się chora?</i></p> <p>Alicja: <i>Nie pamiętam, może na przyjęciu, tak myślę.</i></p> <p>Alex: <i>Wciąż myślę o wycieczce morskiej, byłaby dla ciebie znacznie lepsza, kochanie, niż lekarze czy szpitale. Mała wyprawa gdzieś. Może Hiszpania? Wróć Ci rumieńce na policzkach, moja słodka.</i></p> <p>Alicja: <i>Nie sądzę. Nie za bardzo znoszę łódki.</i></p> <p>Mama: <i>Mogłybyśmy pojechać razem, moja droga. Jeśli mogłabyś znieść zostawienie Alexa na kilka tygodni.</i></p> <p>Alicja: <i>W przypadku choroby morskiej, wolę Alexa. Zawsze dostaję choroby morskiej...</i></p> <p>(...)</p> <p>Alex: <i>Chcesz trochę brandy, Otto?</i></p> <p>Znajomy: <i>Nie, dziękuję. Nigdy nie pijam więcej jak jednego, a i to czasem jest za dużo. Dopiję kawę [sięga po filiżankę należącą do Alicii].</i></p> <p>Matka: <i>Nie, ta nie jest twoja...</i></p> <p>Alex: <i>To Alicii...</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Matka w roli dobrej teściowej, (zachowuje pozory bardzo dobrych relacji z synową, w rzeczywistości realizuje plan pozbycia się jej). - Matka patologiczna. - Matka morderczyni. - Matka pozbawiona skrupułów.

<p>Devlin odkrywa, że Alicia jest sukcesywnie truta. Wyprowadza dziewczynę z domu, grożąc przy tym Alexowi i jego matce. Mąż Alicii przeczuwa, że za chwilę jego współpracownicy odkryją prawdę o tożsamości żony. Matka Alexa cały czas stwarza pozory i stara się zachować zimną krew.</p>	<p>Alex: <i>Co ty robisz, Alicio? Co to znaczy panie Devlin?</i> Devlin: <i>Zabieram ją do szpitala, żeby wy dostać z niej truciznę.</i> (...) Mama: <i>Alex! On wie?</i> Alex: <i>Tak.</i> Koledzy: <i>Co się dzieje, Alex?</i> Mama: <i>Alicia!</i> Koledzy: <i>Poczuła się gorzej?</i> Mama: <i>Tak.</i> (...) Mama: <i>Pomóż im, Alex.</i> Devlin: <i>Cieszę się, że ma pani głowę na karku, Madame.</i></p>	<p>– Matka kłamca. – Matka wierna dziecku, (do ostatnich chwil próbuje „kryć” syna).</p>
--	---	---

Opracowanie własne na podstawie filmu „Oślawiona”, reż. A. Hitchcock.

W filmie „Oślawiona” obraz matki został wykreowany na matkę bezgranicznie kochającą syna, gotową zrobić absolutnie wszystko dla swojego dziecka. Przedstawiona kobieta jest samotnie wychowującą matką, bez zatrudnienia. Z ukazanej relacji można wywnioskować, że jest najlepszą przyjaciółką dziecka, zazdrosną o relacje syna z innymi kobietami. Można wysnuć teorię, że obawia się utraty pozycji najważniejszej osoby w życiu syna. Ponadto, wykreowana postać jest stanowcza, despotyczna, dominująca, lubiąca narzucać swoje zdanie innym. Potrafi manifestować bunt i niezadowolenie, zmuszając w ten sposób syna do całkowitego podporządkowania się jej woli. Rola matki ujęta jest w kontekście roli patologicznej – wyrachowanej morderczynie.

Do najczęściej występujących cech matki przedstawionej w filmie „Oślawiona” należą: nadopiekuńczość, sceptyczność, dominacja, despotyczność, wierność, krytycyzm, stanowczość, kłamliwość, przyjacielskość, zło, patologiczne zachowania.

Wnioski

Na podstawie wybranych filmów Alfreda Hitchcocka można uznać, że prezentują one pewien specyficzny koncept roli matki. Jest to twór patologiczny, odbiegający w sposób całkowity od społecznie przyjętego wzorca omawianej roli. Ponadto, można z całą pewnością stwierdzić, że filmy stanowią znakomitą ilustrację ról społecznych.

W przedstawionych trzech filmach mistrza suspensu można dostrzec zbiór powtarzających się cech, charakterystycznych dla roli matki. Każda z ukazanych rodzioelek stanowi osobę skrajnie patologiczną. W większości omawianych przypadków jest ona morderczynią (choć w jednym przypadku – niedoszłą, co nie zmienia faktu, że do morderstwa dążyła). Motywem popychającym kobiety do takiego czynu była chęć ochrony dziecka oraz zazdrość.

W każdym z omawianych filmów matka jest osobą niepracującą, zajmującą się tylko domem. W dwóch na trzy przypadki to osoba chora bądź z niepełnosprawnością. Odnosząc się do koniugacji rodzinnych, matka jest osobą samotną, która wychowuje dziecko bez ojca.

Kolejną powielającą się cechę stanowi przeświadczenie, że matka jest najlepszą przyjaciółką dziecka. Mimo że wielokrotnie okazuje pogardę dla niego, jest surowa i despotyczna, to ona jest osobą najważniejszą dla potomstwa.

W każdym z omawianych filmów pojawia się motyw zazdrości. Matki przejawiają zazdrość o potencjalne partnerki swoich dzieci. Najwyraźniej widać to w relacji matka – syn. Można uznać, że to relacja patologiczna, wykraczająca zdecydowanie poza obszar zdrowej relacji z dzieckiem.

Przedstawiana rola matki jest kreowana na osobę oschłą, despotyczną, arogancką, w większości pozbawioną uczuć do dziecka bądź posiadającą zbyt wiele uczuć. Swoim zachowaniem budzi lęk u potomstwa.

Odnosząc się do wcześniej postawionych problemów badawczych i hipotez badawczych, można uznać, że w większości pokrywają się z otrzymanymi wynikami badania.

W przypadku głównego problemu badawczego (Jaki obraz matki przedstawiony jest w filmach Alfreda Hitchcocka?) postawiona hipoteza całkowicie się sprawdziła, bowiem rola matki przedstawiona w filmach Alfreda Hitchcocka jest konstruktem patologicznym i odbiega od przyjętych ogólnie norm. Kobieta ta, mimo domniemanej miłości do dziecka, posiada cechy negatywne, które manifestuje przy każdej okazji. Wykazane charakterystyczne cechy matek są kwintesencją przybierania marginalnych bądź zakazanych zachowań.

Odnosząc się do postawionych szczegółowych problemów badawczych, one również pokryły się z postawionymi wcześniej hipotezami.

Nawiązując do pierwszego szczegółowego problemu (Jakie cechy charakterystyczne przejawia matka w filmach Alfreda Hitchcocka?), można faktycznie zaliczyć: chorobliwą zazdrość, oziębłość w okazywaniu uczuć, niepracującą bądź trudniącą się nielegalnymi zawodami (tylko matka Marnie była prostytutką), niestabilność emocjonalną. Jedynie część wcześniej założonych hipotez nie pokryła się z rzeczywistością. Należy do niej: nadopiekuńczość, którą reprezentuje jedna matka w filmie „Oślawiona”.

Ponadto, podczas analizy badania wykryły się następujące cechy matki: despotyczność, arogancja, agresywność. Wyłonił się też obraz matki-morderczynie, matki samotnie wychowującej dziecko i matki schorowanej.

Badania potwierdziły postawioną hipotezę w przypadku kolejnego problemu badawczego (Jakie podobieństwa występują pomiędzy prezentowanym przez Alfreda Hitchcocka obrazem matki a społecznie oczekiwanymi cechami?). Matka nie przejawia cech ukształtowanych społecznie – kulturowo. Między wierszami można dostrzec, że żywi ona pozytywne uczucia wobec dziecka oraz większość jej zachowań podyktowana jest chęcią ochrony potomstwa, to jednak w dalszym ciągu jej charakterystyczne cechy dalece odbiegają od ogólnie przyjętych norm.

Konfrontując ostatni problem badawczy (Jakie różnice występują pomiędzy prezentowanym przez Alfreda Hitchcocka obrazem matki a społecznie oczekiwanymi cechami?) z rezultatami badania, należy również uznać, że założona hipoteza znalazła swoje odzwierciedlenie w rzeczywistości. Przedstawiane cechy matki w omawianych filmach faktycznie w sposób diametralny odbiegają od pożądanego jej obrazu.

Hitchcock w swoich dziełach całkowicie przededefiniował rolę matki, czyniąc ją matką patologiczną. Cechy powielające się w jego filmach są tak charakterystyczne, iż śmiało można wysunąć tezę, że kształtują konkretny typ matki. Ukazana koncepcja omawianej roli nie pojawia się jedynie w dreszczowcach, ale również w realnym życiu. Wielokrotnie przekazywane są informacje na temat patologicznych matek, matek-morderczyń, matek pozbawionych emocji oraz empatii wobec własnych dzieci i tym podobnych.

Przedstawiony obraz matki, odbiegający od przyjętego wzorca społecznego, a napełniony cechami charakterystycznymi dla filmów Alfreda Hitchcocka, można nazwać **typem hitchcockowskiej matki**.

Wkład autorów

Autor deklaruje samodzielny wkład w powstanie pracy.

REFERENCES

Opracowania

- Ackroyd, P. (2017). *Alfred Hitchcock*. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka
- Berger, P.L. (1995). *Zaproszenie do socjologii*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
- Bieńko, M. (2016). *Perfekcyjna matka oraz bachor w poradnikach i bezradnikach współczesnej popkultury*. W: I. Przybył, A. Żurek (red.), *Role rodzinne między przystosowaniem a kreacją*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
- Borejsza, J.W., Głowiński, M., Jankowski, K., Kołodziejczyk, S., Siemek, M.J., Sprusiński, M., Stemplowski, R., Szaki, J., Szaniawski K. (red.). (1982). *Nikt nie rodzi się kobietą*. Warszawa: Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”
- Konarzewski, K. (2000). *Jak uprawiać badania oświatowe. Metodologia praktyczna*. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
- Makowska, M. (red.). (2013). *Analiza danych zastanych. Przewodnik dla studentów*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar
- Mayntz, R., Holm, K., Hubner, P. (1985). *Wprowadzenie do metod socjologii empirycznej*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe
- Melosik, Z. (2012). *Mass media, tożsamość i rekonstrukcje kultury współczesnej*. W: W. Skrzydlewski, S. Dylak (red.), *Media – Edukacja – Kultura*. Poznań – Rzeszów: Polskie Towarzystwo Technologii i Mediów Edukacyjnych
- Merton, R. (1982). *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Mokrzycki, E., Ofierska, M., Szacki, J. (red.). (1985). *O społeczeństwie i teorii społecznej*. Księga poświęcona pamięci Stanisława Ossowskiego. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe
- Olechnicki, K., Załęcki, P. (2000). *Słownik socjologiczny*. Toruń: Wydawnictwo Graffiti BC
- Raport z badań Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego „Społeczna rola matki – wyzwania współczesnego macierzyństwa” z 2015 roku
- Szacka, B. (2003). *Wprowadzenie do socjologii*. Warszawa: Oficyna Naukowa
- Sztompka, P. (2002). *Socjologia. Analiza społeczeństwa*. Kraków: Wydawnictwo Znak

Źródła internetowe

- Kebernik, K., *Alfred Hitchcock. By poradzić sobie z lękiem, kręcił o nich filmy*, <https://wiesz.pl/2023/05/22/alfred-hitchcock-leki/>
- Wyderka, M. *Publiczność poczuła się zamknięta, niczym w klatce. U niektórych film wywołał paniczny lęk przed ptakami. Hitchcock i jego przełomowy horror*. W: <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1553858%2Cpublicznosc-poczula-sie-zamknieta-niczym-w-klatce-u-niektorych-film>
- Zarębski, K.J., *Alfred Hitchcock*, <https://www.sfp.org.pl/osoba,0,1,19264,Alfred-Hitchcock.html>

Materiały źródłowe

- Film „Marnie” (1964), reż. Alfred Hitchcock
- Film „Psychoza” (1960), reż. Alfred Hitchcock
- Film „Osławiona” (1946), reż. Alfred Hitchcock